אגרות הראי"ה - כרך ב' - אגרת שלה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג תשרי תרע"א - יפו
נמען: בן דודו, ר' צבי הירש יפה

בעניין השמיטה: ההוראה ישנה וכבושה, והרב קוק השתדל לצאת ידי כל הדעות. בישבת הארץ' רשם רק הערות כדי לעורר את תלמידי החכמים. הרב קוק רצה לעזור למי שרוצה לשמור כהלכה, אבל לא להכריז איסור על הסומכים על ההיתר, שהיה נהוג גם בימי ר' יהושע לייב דיסקין. אין בידו כתב יד שמוכיח את הסכמת ר' יהושע לייב. שבחי החופשיים צורמים לו יותר מזלזולי המתנגדים, אבל הם שמחים כי הרב קוק היחיד שעומד להצלת הישוב. הרב קוק לא ביקש עזרה מאיש.

עיקרי הדברים

- ההוראה הכבושה ו'ישבת הארץ'.
- אין להכריז איסור על הסומכים על ההיתר.
- שבחי החופשיים - צורמים.
- עמידה לבד להצלת הישוב.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ג תשרי ש"ת[4] ש"ג תרע"א[5].

שלו'[6] וברכה, ברבי' והמשכה לכבוד ש"ב[7] ידי"ע[8] הרה"ג[9] הגביר הנכבד, אוצ"ת[10] ויראת ד', כו"ה צבי הירש יפה שליט"א[11], וכב"ב[12] היקרים וכא"ל[13] כולם יתברכו מקודש בכט"ס[14],

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 ש"ת - של תורה
5 תרע"א - השנה תרע"א (1910/1911)
6 שלו' - שלום
7 ש"ב - שאר בשרי
8 ידי"ע - ידידו עוז
9 הרה"ג - הרב הגאון
10 אוצ"ת - אוצר תורה
11 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
12 וכב"ב - וכל בני ביתו
13 וכא"ל - וכל אשר לו
14 בכט"ס - בכל טוב סלה

בשמחה רבה קבלתי את ברכת מר ידי"נ[15] שי'[16], וחטיבה מול חטיבה יתברך באהבה, בכל מילי דמיטב, ונזכה לראות בחדות ד' על עמו ונחלתו, לרומם ימין ישע ואור גדולה לכל יראי ד' וחושבי שמו, לכל ישרי לב, וכל עם ד' הגוי כולו.

וע"ד[17] עניני השמיטה, אשר למגינת לבי ולב כל יראי ד' באמת ותמים, נסתבכו יותר מהראוי, ובאו פריצים מעבר מזה, ושוגים חסרי ידיעה בענין מעבר מזה, [מחלוקת היתר המכירה בשמיטת תר"ע] ויקימו שאון במקום השקט ובטחה בעה"י[18], הנה מצדי לא אמצא שעשיתי איזה דבר שיגרום לכל השערורי' אשר נהיתה. עצם ההוראה היא כבושה וישנה, ופרטיה ברובם הם מוטלים עלי, והייתי משתדל, כפי המדה האפשרית, לצאת ידי כל הדיעות, ולמנקט חומרי מתנייתא, כראוי לכל עוסק בהוראה אשר יראת ד' על פניו. ואם הדפסתי את הס' הקטן "שבת הארץ", [ספרו של הרב קוק על הלכות שביעית] הכולל הלכות שביעית בקצרה, מסופח ליסוד דברי הרמב"ם[19], ומד' עסקי בענין זה רשמתי איזה הערות, לגלות פנים בהלכה כדרכה של תורה, לעורר לב ת"ח[20] לעסוק בהלכות הללו ובהלכות התלויות בארץ ביחוד, לא אמצא שום יסוד שכדאי בשביל כך להרעיש עולם. ובגופא דעובדא הייתי משתוקק מאד לסייע לדבר מצוה, לקבץ כחות לעזור לכל אשר ידבנו רוחו, שלא להפקיע קדושת אה"ק[21] ולשמור השמיטה לכל הלכותי'. רק אמרתי להם, שאי אפשר לנו להכריז איסור על המפקיעים המתנהגים ע"פ[22] ההוראה הכבושה מגאונים קשישאי ז"ל[23], שבהם הי'[24] ג"כ[25] הגה"ק[26] ריל"ד[27], [הרב יהושע לייב דיסקין] זצ"ל[28], ולא לפגע בחיי הישוב, שהוא ממש נוגע לנפשות.

ולדידי חבת הקודש, של עצם מניעת ישוב אה"ק, שמתבטלת ע"י[29] דחיית ההיתר ונותנת יד לסוררים לפרוק עול בגלוי, ולנתק כל המוסרות, הי' זה ג"כ גורם גדול לדבר ע"פ דרכה של תורה, נגד עצת ידידי הגרי"ד[30] [הרב יעקב דוד וילובסקי (הרידב"ז)] שי', שבקש דוקא לעקור את ההיתר מעקרו, ובשו"א[31] לא הי' מועיל כלל להכריז ולהודיע שהוסכם ההיתר ע"פ הגרי"ל[32] זצ"ל, מפני שהיו מוכנים להכחיש דבר זה בפומבי, וכאשר אין לנו שום כת"י מכתי"ק[33]

---

15 ידי"נ - ידיד נפשי

16 שי' - שיחיה

17 וע"ד - ועל דבר

18 בעה"י - בעזרת השם יתברך

19 הרמב"ם - רבי משה בן מימון

20 ת"ח - תלמידי חכמים

21 אה"ק - ארץ הקודש

22 ע"פ - על פי

23 ז"ל - זכרונו לברכה

24 הי' - היה

25 ג"כ - גם כן

26 הגה"ק - הגאון הקדוש

27 ריל"ד - רבי יהושע לייב דיסקין

28 זצ"ל - זכר צדיק לברכה

29 ע"י - על ידי

30 הגרי"ד - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, ד (למשל: יעקב + דוד) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

31 ובשו"א - ובשום אופן

32 הגרי"ל - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, ל (למשל: יעקב + לוי) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

33 מכתי"ק - מכתב ידו הקדושה

בהסכמת ההיתר, קלה היא מאד, ההכחשה, וגם כמ"ח הגי'[34] זצ"ל סבל מהכחשה זו, [חותנו, האדר"ת; ראו כרך א', אגרת נוספות ט] אלא שהי'[35] בידו להשתמט מעט, מפני שסוף כל סוף לא הי' עול הישוב מוטל עליו, מה שלא יכולתי לעשות כמעשהו.

ומה מאד אתמה על כת"ר[36] ידידי שתופס אותי במה שהחפשים מספרים בשבחי. אמת ששבחם צורם את לבבי ורוחי, הרבה יותר מכל הזלזולים של הצד השני שעכ"פ[37] הנם עמיתינו בתומ"צ[38] ויש לדונם לכ"ז שכונתם היא לש"ש. אבל בעצם הענין איזה חידוש הוא מה שהם דורשים אותי לשבח, סוף־כל־סוף דם יהודי נוזל בעורקיהם, ובעיניהם הם רואים שקמים אנשים לעקור את הישוב משרשו, למגר לארץ את כבודו, ולגדור את דרכיו, שלא יוכל להתרחב ולהתפתח, ואצלם הלא זהו כל נקודת יהדותם, ורק אנכי לבדי בין הרבנים הידועים באיזה מדה בשם הנני עומד בקשרי המלחמה ומוותר אני על כבודי ומעמדי וכל אשר לי, רק להציל את הישוב, ואת כל ענפי העסקים שלו, ותלי"ת[39] בלא שום פני' בעולם, - ואיך לא ידרשו כ"ז[40] לשבח.

וע"ד שאלתו מי הם העומדים על ימיני. בכלל הנם כל יראי ד' ת"ח מובהקים ישרי לב, שכולם מתרעמים על המהומה החדשה, וביחוד על דרכיה הבלתי־מכובדים, ובפרט שהפועלים הראשיים אינם מובטחים כלל שתהי'[41] כונתם לש"ש אפילו לפי דעתם. אמנם לא בקשתי מאת שום אדם לעזור לי, חושב אני לעלבון וחלול כבוד להאמת להעזר מהסכמות וסמיכות צדדיות. בטוח אני בחסדי השי"ת[42], אשר עד כה גמלני, וברב רחמיו הביאני אל אדמת קדשו, ויזכני לנהל בקוצר דעתי את צאן ידו, המסתפחים בנחלתו, להתלקט לראשית צמיחת קרן ישועה, כי יהי'[43] עמדי גם לימים יבאו, וכל עם ד' וגדוליו יכירו וידעו את תומת רוחי וצדקת פעלי, ויאשרו את כחי בצדקתם ותורתם.

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

34 הגי' - הגאון
35 שהי' - שהיה
36 כת"ר - כבוד תורתו
37 שעכ"פ - שעל כל פנים
38 בתומ"צ - בתורה ומצוות
39 ותלי"ת - ותודה לא-ל יתברך
40 כ"ז - כל זה
41 שתהי' - שתהיה
42 השי"ת - השם יתברך
43 יהי' - יהיה